

CLARA USÓN **Ana Mladić**

ROMAN

De tragedie van
Ana Mladić,
dochter van Ratko.

Over het boek

Mooi, intelligent, extravert – Ana heeft een uitstekende toekomst voor zich. Ze studeert medicijnen aan de Universiteit van Belgrado, is de beste van haar jaar, en de oogappel van haar vader, Ratko Mladić, die zij op haar beurt adoreert.

Op een avond, na een reisje naar Moskou met vrienden, en pas 23 jaar oud, pakt Ana Mladić het favoriete pistool van haar vader en neemt een besluit dat het leven van haar familie voor altijd zal veranderen.

Wat gebeurde er in Moskou? Zag Ana de andere kant van haar vader, voor haar een held, voor velen een oorlogsmisdadiger? De tragedie van Ana Mladić geeft een nieuwe dimensie aan het drama van de Balkanoorlog, die de achtergrond vormt van deze fascinerende roman.

Ana Mladić, gebaseerd op feiten, geruchten en vermoedens, is een combinatie van werkelijkheid en fictie. Clara Usón laat zien hoe in bepaalde omstandigheden de beslissing om geen partij te kiezen misschien nog wel de meest compromitterende is.

De pers over het boek

‘Er zijn maar weinig gevallen als dat van Ana Mladić die zó in al hun enormiteit tonen waar geen mens aan kan ontkomen: het verlies van de onschuld. Een buitengewone roman die van Clara Usón een van de grote Europese schrijvers van nu maakt.’ – Ana María Moix

‘Een roman met een heel moderne vertelstructuur die toch een epische sfeer ademt. De Balkanoorlog heeft ertoe gediend dat Clara Usón haar beste roman tot nu toe kon schrijven.’ – *ABC Cultural*

‘Zoals de grote romans van Tolstoj en Tsjechov, bevat de roman van Clara Usón een hoeveelheid thema’s: liefde, haat, jaloezie, dood, lafheid, en verwarring over goed en kwaad. (...) Verteld met de narratieve doeltreffendheid van de negentiende-eeuwse klassiekers.’ – *La Vanguardia*

‘Van enorme kwaliteit. (...) Een ironische, ongecompliceerde stem.’ – *Marie Claire*

‘Iemand heeft gezegd dat de roman van de 21e eeuw er een zal zijn die waarheid vermengt met relativisme, oprechtheid met ironie, opbouw met afbraak, en hoop met melancholie. De roman van Clara Usón heeft dat allemaal en nog iets: menselijkheid.’ – Kirmen Uribe

Over de auteur

Clara Usón (Barcelona, 1961) schreef met *Ana Mladić* haar zesde roman. Hoewel ze van huis uit advocate is, won ze al in 1998 de Premio Lumen voor haar debuut *Las noches de San Juan*; in 2009 won ze de Premio Biblioteca Breve voor haar vijfde roman *Corazón de napalm*. *Ana Mladić*, de roman over de dochter van Ratko Mladić, is het eerste boek van Usón dat in het Nederlands wordt gepubliceerd.

Wilt u op de hoogte worden gehouden van de romans en literaire thrillers van uitgeverij Signatuur? Meldt u zich dan aan voor de literaire nieuwsbrief via onze website www.uitgeverijsignatuur.nl.

Clara Usón

Ana Mladić

Vertaald door Elvira Veenings

SIGNATUUR

2013

© Clara Usón, 2012

Oorspronkelijke titel: La hija del Este

Oorspronkelijk uitgegeven door Seix Barral, Barcelona

Vertaald uit het Spaans door Elvira Veenings

© 2013 Uitgeverij Signatuur, Utrecht en Elvira Veenings

Alle rechten voorbehouden.

Omslagontwerp: Wil Immink Design

Omslagbeeld: Getty Images

Typografie: Pre Press Media Groep, Zeist

ISBN hardcover 978 90 5672 467 2

ISBN e-book 978 90 449 6897 2

NUR 302

Deze roman heeft historische feiten als uitgangspunt, maar het verhaal over het leven van de hoofdpersoon is een mengeling van feiten en fictie. Het verhaal over Ana, dat is geplaatst tegen de achtergrond van de geschiedenis, is een interpretatie van de auteur en beoogt geen waarheidsgetrouwe weergave te zijn.

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Voor zover het maken van reprografische verveelvoudigingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16 h Auteurswet 1912 dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan Stichting Reprorecht (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.reprorecht.nl). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten Organisatie, Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

Voor Luís Usón, mijn vader. Zonder zijn steun en
aanmoediging had ik dit boek niet kunnen schrijven.
En voor Ana María Moix, schrijfster, vriendin en lerares,
met dank en genegenheid.

De geschiedenis leert ons dat volkeren en regeringsleiders
nooit iets van de geschiedenis hebben geleerd.

– GEORG WILHELM FRIEDRICH HEGEL

Grenzen worden van oudsher getrokken met bloed.

– RATKO MLADIĆ

1

Er staat een filmpje op YouTube dat me intrigeert, een opname uit het Bosnische televisieprogramma *60 minuta*. Het opent met het beeld van een man die een telefoon tegen zijn oor houdt, zo'n draadloos Motorola-apparaat uit de jaren negentig van de twintigste eeuw, en we horen hem in het Servisch een gesprek voeren. Met zijn vrije hand (de rechter) strijkt hij door zijn haar, om er even later heftig mee te gesticuleren en zijn woorden kracht bij te zetten, hoewel zijn gesprekspartner hem niet kan zien en de nadruk vervliegt. Het is een forse man met een grof gezicht en een stierennek. Ik schat hem rond de vijftig, zijn haar is grijs en hij heeft borstelige, donkere wenkbrauwen. Het beeld is wazig, onscherp, een euvel dat verergerd wordt door het fonkelende zonlicht in de ruit waartegen zijn staande gestalte zich en profiel aftekent. Dan zoemt de camera in op twee vrouwen die hem op de achtergrond gadeslaan. Ze lijken op elkaar, misschien omdat ze hun kastanjebruine haar allebei op schouderlengte dragen, een tikje ouderwets, hoewel de langste van de twee, die aan de linkerkant zit en een rode trui draagt, jong is, terwijl de andere vrouw ongeveer van dezelfde leeftijd moet zijn als de man. Hij is nu uit beeld, maar we horen zijn zware stem bars in de telefoon zeggen: 'Ja, stel een bedankbriefje op voor dat bedrag, twintigduizend Duitse marken plus de tienduizend Canadese dollars, op het briefpapier met de kleuren van de Servische vlag en voorzien van mijn handtekening.' De oudere vrouw glimlacht, knikt goedkeurend en fluistert iets tegen de jongere vrouw naast haar. Ik denk dat we ervan uit kunnen gaan dat het hier een gezin betreft: vader, moeder en dochter. De tekst onder de beelden geeft aan dat deze opnamen op 10 juli 1993 zijn gemaakt.

De volgende opnamen dateren van oktober van datzelfde jaar.

We zien een zonnige ochtend in de tuin van een buitenhuis, ergens in de bossen. Een groep vrienden of familieleden zit vrolijk prattend op plastic stoelen rond een tuintafel. Hoewel het nog steeds om wazige beelden gaat (ongetwijfeld opgenomen met een simpele huis-tuin-en-keukenvideocamera), herken ik onder de aanwezigen de man en de twee vrouwen van het filmpje hiervoor. Ook nu zitten ze dicht bij elkaar: de vader en moeder (aangenomen dat ze dat zijn) aan de kop van de tafel en het verst van de camera verwijderd; de dochter pal naast haar vader aan de punt, aan de lange kant van de tafel. Ze heeft haar haar laten groeien, het zit nu minder tuttig en wappert op in de wind. Ze zijn allemaal sportief gekleed, zoals men doet voor een dagje naar buiten. De vader draagt een groen jack over een overhemd in dezelfde kleur, en bij het meisje piept het kraagje van een donkerblauwe polo boven een wijde, roze trui uit. De moeder is vrijwel niet te zien, haar gezicht gaat schuil achter de brede nek van een van de gasten. De vader zit met een voldane glimlach te roken, strooit kwistig met complimentjes voor zijn dochter, kust haar op de wang en roept uit: ‘Wacht maar tot ze dit zien in Canada!’ waar iedereen om moet lachen. Een voice-over (wellicht van de man die de camera bedient) vraagt: ‘Kan Bosa iets dichterbij je gaan zitten?’ Nog meer gelach, gemompelde protesten van de moeder, iemand die zegt: ‘Moge God je bijstaan en behoeven’, bedekte toespelingen op de vermeende rokkenjagerij van de vader, duidelijk de hoofdrolspeler in dit filmpje, die uitroept: ‘Ik weet het niet, ik vertrouw alleen op mezelf en op mijn paard,’ waarop hij bulderend moet lachen om zijn eigen grap. Zijn dochter lacht uitbundig mee. Nu neemt de camera alleen het meisje in beeld, dat van terzijde liefdevol (of is het vol bewondering?) opkijkt naar haar vader. Ze lijkt sprekend op hem als ze lacht. Plotseling draait het meisje haar hoofd om en blikt ze met een vrolijk gezicht recht de camera in.

Het volgende, stilstaande beeld toont een rouwkaart met een zwarte rand; boven een sepiakleurige foto met vervaagde contouren staat in cyrillisch schrift de naam van de overledene. Dan zien we de ingang van een begraafplaats. Een begrafeniswaagen komt stapvoets aanrijden, twee mannen dragen een kist. De camera zoemt in op een smal kerkschip waarin op een baar een doodskist

staat, zo overdadig bedekt met boeketten, kransen en witte linten dat het bijna vulgair aandoet. Naast de kist branden kaarsen. Uit het vrolijke tafereel van hiervoor herken ik de vader en moeder, die nu met ernstige gezichten en in zware rouw voor een muur staan, rechts van de kist. In het volgende beeld buigt de moeder zich over de kist om een ingelijste foto tussen de kransen op de kist recht te zetten, en ze drukt er vol overgave een kus op. De vader, aangedaan en plechtig aan haar zijde, lijkt haar daarin te willen volgen, maar doet dat niet. Op de foto staat de jonge vrouw van wie ik aanneem dat ze hun dochter is, het meisje dat een ogenblik geleden nog zo vrolijk lachte. Op deze foto kijkt ze ernstig; haar korte kapsel laat haar gezicht goed uitkomen en ze draagt een halsketting (van parels?) op een zwarte trui. Ze is heel mooi – of ze wás heel mooi, besef ik nu – want de camera lijkt te zwichten voor mijn nieuwsgierigheid en gunt me voor het eerst een duidelijk beeld van haar gezicht. Haar grote, donkere ogen kijken peinzend naar rechts, voorbij de lijst waarin haar foto gevangen zit, voorbij de bloemen waarin hij schuilgaat, de mensen rondom de kist en de muren van dat smalle kerkschip, alsof de droevige episode van haar eigen begrafenis haar niet interesseert en ze er vurig naar verlangt om te ontsnappen, de frisse buitenlucht in, naar de zonnige ochtend onder de blauwe hemel die smeekt om een wandeling. Ik vraag me af waar ze aan dacht toen deze foto werd genomen.

Naast de vader en de moeder zie ik nu een lange jongen staan, donker en slank (de verloofde van het meisje? Haar broer?). Ze blijven staan bij de zijmuur, de vader, de moeder (ik twijfel er nu niet meer aan dat ze dat zijn) en de donkere jongen, om met neergeslagen ogen en bedroefde gezichten de condoleances in ontvangst te nemen van de vrienden en bekenden die langzaam voorbyschuifelen door de smalle doorgang tussen de katafalk links en de muur rechts, geprevelde woorden van troost bieden en de familieleden van de jonggestorvene naar goed Servisch gebruik drie kussen op de wang geven. Veel van de rouwenden dragen een militair uniform en allen hebben groene takken of bloemen bij zich.

Het filmpje sluit af met beelden van de vader. Diep gebogen over de kist brengt hij zijn hoofd naar het raampje boven het gezicht

van de dode. Hij drukt zijn voorhoofd tegen het glas en snikt het uit, als een gebroken man. De moeder houdt zich goed, neemt hem bij de arm om hem weg te trekken en fluistert hem woordjes in het oor die we niet kunnen horen. Als de echtgenoot en vader ten slotte overeind komt, streelt de vrouw hem zwijgend over zijn wang. De man doet meerdere pogingen om met een witte, verkreukelde zakdoek zijn betraande gezicht te drogen en boent dan met diezelfde zakdoek langdurig over het ruitje in de kist om de sporen van zijn tranen te wissen, om het schoon te wrijven. (Aan de ringvinger van zijn linkerhand draagt hij een brede, gouden ring, ingezet met een donkerkleurige steen.)

De camera blijft even hangen bij het zojuist gepoetste venster dat het gezicht van de jonge vrouw omlijst en geeft ons een vaag vermoeden van de bleke bolling van haar voorhoofd, de verzorgde lijn van haar kapsel en de plooiën van het witte doodskleed. In de video worden de beelden van het lachende meisje en de scène van de begrafenis onderbroken door een zwarte fade-out. Het duurt hooguit een seconde, maar er schuilt een raadsel en mogelijk een verklaring in dat donkere scherm.

2

De heldengalerij: prins Lazar

Aan de vooravond van de Slag bij Kosovo, gevoerd tegen de Turken op 28 juni 1389, de feestdag van Sint-Vitus, viert de Servische tsaar de naamdag van zijn geslacht in zijn fort in Kruševac. Alle edelen van Lazar wonen zijn *slava* bij. Rechts van de *knjaz* zit zijn schoonvader, de oude Jug Bogdan. Links van hem zit Vuk Branković, zijn schoonzoon, en de overige edellieden (onder wie de negen broers Jugovići, de zoons van Jug) scharen zich rond de tafel volgens hun respectievelijke rangorde. Om het banket te openen, heft Lazar een gouden beker en de woorden vloeien van zijn lippen: ‘Op wie moet ik een dronk uitbrengen? Als ik eer wil betuigen aan de ouderdom, klink ik op Jug Bogdan; kies ik voor waardigheid, dan hef ik het glas op Branković; als ik mijn hart volg, breng ik een toast uit op de dappere Jugovići, broeders van mijn vrouw; als ik de schoonheid wil toejuichen, valt mijn keuze op Ivan Kosančić, en als ik mijn waardering wil tonen voor grootsheid, kies ik voor de reusachtige Milan Toplica, maar wil ik heldendom en moed op het slagveld onderscheiden, dan klink ik op de edele kapitein Miloš, op hem en op niemand anders. Ja! Ik drink op de gezondheid van Miloš Obilić. Proost, neef, vriend en verrader. Morgen zul je me verloochnen op de vlakke van Kosovo om je aan te sluiten bij het leger van Murat, de Turkse sultan, en daarom, mijn beste Miloš, vraag ik je om deze gouden beker op jouw eigen gezondheid tot op de bodem leeg te drinken en hem te bewaren, ter nagedachtenis aan prins Lazar.’

Miloš Obilić richt zich met een soepele beweging in zijn volle lengte op, maakt een buiging en zegt: ‘Dank u zeer voor uw heildronk, hoogverheven heer Lazar, evenals voor uw schitterende geschenk, hoewel uw woorden geen dankbaarheid bij me opwek-

ken. Ik ben mijn tsaar nooit ontrouw geweest en zal dat ook nimmer zijn. Ik zweer dat ik voor u zal sterven in Kosovo, voor u en voor het geloof van Christus. Het verraad bevindt zich echter dichtbij, prins Lazar, het bevindt zich aan uw linkerkzijde. De verrader drinkt zijn wijn zij aan zij met u. Het is Vuk Branković! En morgen, op de dag van Sint-Vitus, als we ten strijde trekken op het Merelveld, zullen we in het bloedige Kosovo zien wie u trouw is en wie niet. Op mijn woord van eer zal ik de Turkse sultan als een varken de nek omdraaien; ik zal mijn voet op zijn keel zetten, en als God en het lot het me vergunnen zal ik terugkeren voor Branković om hem als de wol aan het spinrok aan mijn lans te rijgen en zo naar Kosovo te slepen.'

De plechtige eed van Lazar loog er niet om: 'Wee de Serviër, nazaat van het Servische volk, de man met Servisch bloed, die zich niet achter mij schaaft om in Kosovo te strijden. Moge God hem straffen met steriliteit, hem nooit het vurig gewenste nageslacht schenken. Hij zal geen zonen of dochters verwekken om hem te eren; onder zijn handen zal nimmer iets bloeien of groeien, geen druiven purper van kleur noch gezond graan, dat zal rotten en roesten als ijzer in weer en wind tot zijn naam is uitgestorven.' Zo luidden zijn woorden, maar ze boezemden zijn eigen vrouw, prinses Milica, geen angst in. Aan de vooravond van de slag, na afloop van dat banket (dat in veel opzichten aan het Laatste Avondmaal doet denken), waagde de tsarina het om haar doorluchtige echtgenoot te vragen een van haar negen broers, de dappere Jugovići, te ontheffen van zijn dienstplicht om haar te troosten tijdens het eenzame wachten. En Lazar, gebruikmakend van het voorrecht van degenen die de wet voorschrijven, staat haar deze gril toe.

'Welke broer wil je graag bij je houden?' vraagt hij welwillend.

'Boško Jugović,' antwoordt de tsarina.

'Mijn lieve prinses,' zegt haar echtgenoot, 'morgen bij het ochtendkrieken zal je broer Boško Jugović de stoet bereden lansdragers aanvoeren als drager van het vaderlandse vaandel, gesierd met het christelijke kruis. Geef hem mijn zegen en zeg hem uit mijn naam dat hij het banier overdraagt aan een van zijn mannen. Hij zal je gezelschap houden in de witte toren van het kasteel.'

Als bij het aanbreken van de dag de stadspoorten geopend worden, stelt de tsarina zich op bij de hoofdboort waardoor het Servische leger optrekt, op weg naar Kosovo. Aan het hoofd van de stoet, gezeten op een magnifieke roodvos, met de lans aan zijn zijde en de standaard met het Servische vaandel in zijn linkerhand, rijdt de man die zijn gouden harnas draagt alsof het een mantel is, haar lievelingsbroer Boško Jugović. Hij trekt zich echter niets van haar smeekbede aan.

‘Ik blijf niet bij jou, lief zusje, al biedt Lazar me het fort van Kruševac. Wat zouden mijn mannen wel niet van me denken als ik hier bleef? Dat ik een lafaard ben!’

En om een einde te maken aan dat onaangename gesprek geeft de ruiters zijn paard de sporen en gaat hij er in galop vandoor, op weg naar de oorlog. De ongelukkige prinses herhaalt haar verzoek bij haar andere acht broers, maar de Jugovići zijn dappere Servische edellieden, bereid om hun leven te geven voor vaderland en God. Als prins Lazar haar ziet staan, alleen en ontroostbaar, op het punt om flauw te vallen, geeft hij ontroerd en vol mededogen zijn trouwe schildknaap Goluban het bevel om af te stijgen en de diepbedroefde Milica in zijn sterke armen naar de toren te dragen om haar daar te bewaken en te beschermen. Goluban gehoorzaamt, maar zodra hij zijn frêle meesteres in de kille toren heeft opgesloten, grijpt hij zijn lans, bestijgt zijn paard en vertrekt richting Kosovo. Ook hij is een dapper man, alle Servische edelen zijn dapper. Allemaal? Allemaal, behalve één.

De Servische legerschaar heeft Kosovo bereikt. Het kamp strekt zich uit over de weidse vlakte. De schemering daalt in en de troepen maken zich op om zich terug te trekken in hun tenten. Morgen bij zonsopgang zal de strijd losbranden. Aan de rode horizon tekenet zich een grijze valk af, een reusachtige roofvogel afkomstig uit Jeruzalem, met in zijn snavel een wonderschone zwaluw. Op enkele meters van de grond verandert de valk in de profeet Elias, en ook de witte zwaluw blijkt geen vogel te zijn, maar een brief, geschreven door de Heilige Maagd in eigen persoon en gericht aan prins Lazar. Overmand door emoties valt hij op zijn knieën om hem in ontvangst te nemen.

‘Lazar, koning uit een illustere geslacht,’ – aldus luidt de aanhef van de brief – ‘aan welke kroon geef je de voorkeur? Een hemelse of een aardse kroon? Als je kiest voor het aardse koninkrijk, dan zadel je de paarden, span je de teugels aan en geef je je manschappen het bevel om bij zonsopgang met geheven zwaard een verrassingsaanval uit te voeren op de Turken. Kies je echter voor het hemelse rijk, richt dan een kerk op – niet van steen, maar van zijde en fluweel –, roep je manschappen bijeen en deel met hen de wijn en het brood, omdat allen reddeloos verloren zijn en jij, tsaar, samen met hen zult sterven.’

Hevig ontdaan door dit gruwelijke dilemma verzinkt Lazar in diep gepeins. Aardse macht is van voorbijgaande aard, terwijl het hemelse koninkrijk, onder de mantel der duisternis, eeuwigdurend is. En de heilige prins Lazar kiest voor de eeuwigheid.

Twee zwarte raven vertrekken vanuit Kosovo in de richting van het fort van Kruševac, waar ze neerstrijken op de kantelen van de smalle toren. Een van de raven krast, maar de andere spreekt.

‘Is dit de toren van de roemrijke prins Lazar?’ vraagt hij. ‘Staat het kasteel soms leeg?’

Alleen de tsarina kan hen horen. En de diepbevreesde Milica vraagt hun om opheldering.

‘Raven, in naam van God smee ik jullie! Komen jullie aangevlogen uit Kosovo? Zijn jullie getuige geweest van de veldslag? Vertel me, welk leger heeft de slag gewonnen?’

De raven antwoorden dat niemand heeft gewonnen: vrijwel iedereen is dood, ook koning Lazar en de grote sultan Murat. De vlakte ligt bezaaid met duizenden lijken, hoewel ze moeten erkennen dat er meer Serviërs zijn gevallen dan Turken. Op dat moment nadert soldaat Milutin het kasteel. Zijn gebroken rechterarm rust op zijn linkerhand. Hij berijdt een vermoeide dekhengst, evenals zijn ruiters besmeurd met troebel zweet vermengd met bloed. Zodra de tsarina hem ziet, verwijt ze hem lafheid omdat hij zijn heer in de steek heeft gelaten, maar Milutin smeekt haar uitgeput om genade, water en voedsel en verzorging van zijn verwondingen. Pas als de tsarina aan zijn verzoek heeft voldaan, beantwoordt hij haar vragen.

De berichten zijn droef: behalve onze tsaar hebben velen het leven gelaten op het Merelveld, onder wie de vader van de tsarina en haar negen broers, de onverschrokken Jugovići. Boško, haar lievelingsbroer, had blijk gegeven van uitzonderlijke moed en dapperheid voordat hij zwaargewond neerviel, nadat hij zich met de felheid en de vreugde van een valk die een zwerm duiven verschalkt op de Turken had gestort. De doorluchtige en innig betreurde kapitein Miloš Obilić had zich als een held gedragen: hij had zich aan zijn belofte gehouden en Murat, de Turkse sultan, gedood. Maar Vuk Branković! Het was het beste om over hem te zwijgen, om zijn naam nimmer meer uit te spreken. Hij had de tsaar verraden in Kosovo, was gedeserteerd met twaalfduizend soldaten en had zich aangesloten bij de Turken. De nederlaag was aan hem te wijten. Vervloekt voor altijd zij zijn nageslacht!

Het is zondag en de zon schijnt over het Merelveld. De maagd van Kosovo is zojuist aangekomen. Op haar rug torst ze een zak met versgebakken wittebrood en in haar handen heeft ze twee gouden bekers, de ene gevuld met water, de andere met donkerrode wijn. Ze loopt over de met bloed doordrenkte vlakte waar haar koning is gedood, de edele Lazar, en ze verzorgt de Servische strijders die gewond in het gras liggen. Ze keert hen voorzichtig om, en als iemand nog ademt, wast ze zijn wonden met het water uit haar beker, lest ze zijn dorst met wijn en voedt ze hem met brood. Uiteindelijk stuit ze op Pavle Orlović, de trouwe adjudant van de koning, die stervende is. Ze hebben zijn rechterhand en zijn linkerbeen afgehakt, zijn machtige borstkas is doorkliefd en zijn longen liggen bloot. De maagd maakt zijn wonden schoon, zet de beker wijn aan zijn lippen en nodigt hem teder uit om wat brood te eten. Onder haar handen leeft Pavle Orlović op en hij vraagt haar welk onheil haar hier heeft gebracht. De maagd verzekert hem dat ze niet op zoek is naar haar vader, haar broer of haar neef; geen enkele man uit haar familie is de reden van haar toewijding.

‘Herinner je je, o dappere krijger, de dag waarop Lazar zijn leger de communie uitreikte, niet ver van de fraaie kapel van Samodreza en geholpen door dertig brave monniken, toen de communicanten zo talrijk toestroomden dat het twintig dagen duurde voordat allen

de communie hadden ontvangen? Alle Servische soldaten gingen ter communie, met als laatsten drie edele soldaten: de dappere kapitein Miloš Obilić, de knappe Ivan Kosančić en de heldhaftige strijder Milan Toplica. Toen Miloš Obilić mij te paard voorbijreed, wendde hij zich tot mij, ontdeed zich van zijn felgekleurde mantel en reikte hem mij aan met de woorden: “Ik trek ten oorlog, lieve deerne, om mijn leven te geven voor koning Lazar. Ik vraag je om dit kledingstuk aan te nemen en mijn naam te onthouden. Bid tot God dat ik levend uit de strijd mag terugkeren. Ik zal je een gunst verlenen: ik huwelijk je uit aan Milan Toplica, mijn gezworen bloedbroeder, de edele Milan, mijn broeder voor God en Johannes de Doper. Je zult zijn maagdelijke bruid zijn en hij zal je tot vrouw nemen.”

Achter hem reed Ivan Kosančić; er is geen schonere strijder in de hele wereld. Zijn sabel ontlokte vonken aan de stenen van de weg, zijn hoofd was bedekt met een zijden helm versierd met veren en over zijn schouders droeg hij een luchtige mantel; een gouden ring glansde aan een van zijn vingers. Ook hij hield halt bij mij. Hij nam zijn ring af en bood hem me aan, met het verzoek om zijn naam te gedenken, omdat hij ten strijde trok en zijn leven in de waagschaal stelde om dat van de tsaar te beschermen. “Bid voor mij,” vroeg hij me, “opdat ik levend en wel terugkeer, en als dat gebeurt, zal ik je een gunst verlenen: je zult de maagdelijke bruid worden van Milan Toplica, mijn gezworen bloedbroeder. Ikzelf zal als getuige optreden van jullie huwelijk.”

Milan Toplica sloot de rij. Hij droeg een gouden *torque* om zijn pols, deze, die ik je nu laat zien. “Bid tot God, lieve maagd,” smeekte hij me, “dat ik deze oorlog mag overleven; bij mijn terugkeer zal ik met je trouwen.” Na die woorden gaf hij zijn merrie de sporen en verdween hij in de verte. Ik ben gekomen om hem te vragen zijn belofte na te komen.’

‘Ach mijn lieve zuster, ongelukkige vrouwe!’ fluistert Pavle Orlović vol deernis. ‘Zie je de berg bebloede lansen, daarboven op die open plek? Daar vloeide het bloed van de helden, de stroperige massa stroomde over de zadels langs de flanken van de paarden en doordrenkte de zijden leidsels van de ruiters. Allen wier namen je hebt genoemd en naar wie je zoekt liggen daar. Keer terug, jonge

maagd, naar de witte muren van je woonstee, laat je rokken en mouwen niet besmeuren door bloed.'

Bij het horen van dit trieste nieuws barst de diepbedroefde maagd in huilen uit; de tranen stromen over haar bleke gezicht, haar borst zwoegt van het snikken. Ze verlaat de vlakte van Kosovo en keert terug naar haar witte dorp, jammerend en weeklagend over haar lot: 'Heb meelij met mij. Mijn droefenis is groot, hoe treurig is mijn lot. Als ik met mijn hand langs een boom zou strijken, weelderig en groen van loof, zou hij zijn bladeren verliezen en onverwijld verdorren, aangetast door schimmel en roest, voor eeuwig geschonden.'